

Studiu de caz: Clauza penală și ordinea publică

1. Situația de fapt: Într-o cauză examinată de **Curtea de Arbitraj Comercial Internațional** de pe lângă **Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova**, în baza unui **contract de vânzare-cumpărare**, creditorul a invocat o **clauză penală** stipulată astfel:

„Pentru primele 15 zile de întârziere, penalitatea este de 1% pe zi; pentru fiecare zi de întârziere ulterioară — 2% pe zi din suma datoriei nerambursată în termenul convenit.”

Reclamantul a solicitat încasarea penalităților în sumă de **352 264,7 lei**, pentru o datorie contractuală de **46 430 lei**.

2. Problema juridică principală: În situația în care mărimea penalităților prevăzute de clauza penală este în vădită neconcordanță cu mărimea prejudiciului efectiv, în sensul că penalitatea este vădit excesivă în raport cu prejudiciul efectiv este necesară **ajustarea clauzei penale la prejudiciul efectiv**.

Art. 953 alin.(1) C.civ. RM prevede că *în cazuri excepționale, luându-se în considerare toate împrejurările, instanța de judecată poate dispune, la cererea debitorului, reducerea penalității disproporționat de mari*. În redacția nouă a articolului 953 C. civ. RM privind reducerea penalității este o modificare substanțială în raport cu reglementarea veche: reducerea penalității poate fi operată doar la cererea debitorului, i.e. instanța nu poate face acest lucru din oficiu.

Cauza a fost examinată în absența pârâtului, care fiind legal citat în repetate rânduri, nu s-a prezentat în ședință, deci, nu s-a putut face uz de prevederile art. 953 C. civ. RM, examinate mai sus. Totuși, Tribunalul arbitral a refuzat să pună în executare o clauză penală atât de vădit abuzivă.

3. Soluția dată de Tribunalul arbitral :

Tribunalul arbitral, analizând cauza **în absența pârâtului**, a constatat că penalitatea zilnică (1–2%) ar echivala, raportat la un an, cu **365%–730%**, ceea ce este **disproporționat** în raport cu prejudiciul și cu **bunele practici comerciale**.

Tribunalul arbitral a statuat că situațiile juridice când clauzele contractuale creează aparența formală de legalitate, dar în esență afectează disproporționat interesele uneia din părți, contrar bunelor practici comerciale, intră în conținutul juridic al conceptului de ordine publică. Punând în balanță interesele creditorului de a obține plata penalităților prevăzute de clauza penală în felul în care a fost contractată cu interesele debitorului de a nu fi împovărat disproporționat de mult în raport cu prejudiciile rezultate din neexecutare, dar și cu interesul general de a se asigura un echilibru contractual just și echitabil, conform bunelor practici comerciale, tribunalul

arbitral făcând uz de prevederile art.334 alin.1 Cod civil¹, coroborat cu art.328 alin.1 Cod civil², a constatat nulitatea absolută a clauzei contractuale în cauză, în măsura în care depășește cuantumul maxim de 0,2% din suma scadentă, calculată pentru fiecare zi de întârziere.

Întrebări incidente în speță:

Analiza juridică a clauzei penale

- Cum este definită *clauza penală* potrivit Codului civil al Republicii Moldova?
- Ce funcții juridice îndeplinește (funcția reparatorie, coercitivă, sancționatorie etc.)?

Proportionalitatea penalității

- Care sunt criteriile legale și jurisprudențiale pentru a aprecia caracterul disproporționat al unei clauze penale?
- Considerați că penalitatea de 1–2%/zi poate fi justificată prin principiul libertății contractuale?

Ordinea publică și bunele practici comerciale

- În ce măsură o clauză penală excesivă poate fi considerată contrară ordinii publice?
- Cum se corelează principiul libertății contractuale cu cel al echilibrului contractual?

Rolul tribunalului arbitral

- Poate tribunalul arbitral să intervină *ex officio* pentru a reduce o clauză penală excesivă, în lipsa unei cereri explicite din partea pârâtului (care nu s-a prezentat)?
- Ce limite impune art. 953 C. civ. RM în acest sens?

Concluzie generală:

Clauza penală de 1–2%/zi este **vădit disproporționată**, încalcă **ordinea publică** și **bunele practici comerciale**. Tribunalul arbitral a procedat corect constatând **nulitatea absolută parțială** a clauzei și limitând penalitatea la nivelul rezonabil de **0,2%/zi**.

¹ Art.334 alin.1 Cod civil: **(1) Actul juridic sau clauza care contravin vădit ordinii publice sau bunelor moravuri sînt nule.**

² Art.334 alin.1 Cod civil: **Instanța de judecată este obligată să o constate din oficiu după ce a ascultat opiniile participanților la proces.**

Această soluție reflectă echilibrul între **libertatea contractuală** și **protecția interesului general**, consolidând rolul arbitrajului ca mecanism echitabil de soluționare a litigiilor comerciale.